

kalendrier (med festdagar den 17 juni och den 28 juli): deras användning beror sålunda väsentligen på uppkallelse, och de äro spridda över hela Norden. Särskilt Botulv (Båtel) har varit i allmänt bruk. Annorlunda förhåller det sig med *Botgair*, *Botair*; det är utanför Gotland sällsynt. Lundgrens och Brates namnordbok har 4 eller 5 belägg, samtliga från Östergötland. Detta vittnar väl i sin mån om medeltida förbindelser mellan Gotland och Östergötland, som båda tillhörde Linköpings stift.

Om namnet *Jakob* se G 13, om namnet *Ole*, kortform av *Olafr*, se G 8 och G 21.

Om ordet *fgutn. husfroyia* f. husfru se G 3, om ordet *burna* f. dotter se G 34.

Läsningen 60-68 **uetabrhum** är såsom nämnt säker; den kan återge ett ortnamn *Vetabergum* eller *Vetaborgum*. Någon gård eller plats med detta namn är emellertid icke känd (Lindström I, s. 55).

122-131 **pesun : buais**: läsningen av det senare ordet är osäker. v. Friesen läser **pauais**, d. v. s. Pavals, Pauls. **buais** kan återge gen. av namnet *Botair* i inskriftens början. **pesun** kan, såsom v. Friesen har förmodat, vara ett *fgutn. pysun* m. oäkta son; i Gutalagen förekommer såväl *pybarn* n. oäkta barn som *pydotir* f. oäkta dotter. Jfr isl. *þýbarn* n., *þýborinn* född av trälkvinna. Förleden är *fgutn. þy* f. trälkvinna, isl. *þý* (*þir*) f.

Om en gravhäll med en nästan helt utnött inskrift i golvet under G 36 se s. 43.

37. Grötlingbo kyrka.

Pl. 12.

Litteratur: S. Lindqvist, *Gotlands Bildsteine* I (1941), s. 56, fig. 152, 2 (1942), s. 50; O. v. Friesen, *Anteckningar* 1936 (UUB).

Äldre avbildningar: H. Faith-Ell foto (i Lindqvist a. a. fig. 152); A. Edle foto (ATA).

Fragment av en runsten, funnet omkring 1928 i en grav på kyrkogården och tillvarataget av aktuarien Erik Jacobsson. Det förvaras nu i kyrkan, i en nisch i södra väggen.

Sandsten. Fragmentet utgör övre hälften (tredjedelen) av en runsten med en form, som har varit vanlig på Gotland under vikingatid. S. Lindqvist för den till den typ från relativt sen tid, som han kallar »dvärgstenar». Fragmentets höjd är 0,39 m, bredd nedtill över halsens smalaste del 0,37 m, beräknad största bredd över huvudet 0,48 m, huvudets höjd 0,31 m. Stenens tjocklek 8-10 cm. Stenens framsida är jämnt tillhuggen, med tydligt bevarade spår av verktyget; baksidan synes ha en naturlig yta, icke tillhuggen. Smalsidorna äro svagt rundade. På h. sidan är ett stycke avslaget, varvid också en del inskrift har gått förlorad. Också på v. sidan är stenen skadad, med någon inskriftsförlust.

Längs stenens ytterkanter går på framsidan ett skriftband. Nedtill ha ändarna varit inböjda mot mittytan och utformade till ett drakdjurs huvud och stjärt. Ornamentiken har, icke minst i rundjurets huvud, en stor likhet med öländsk och uppländsk runstenskonst. Formatet är, såsom Lindqvist har framhållit, påfallande litet, och skriftbandets bredd är endast omkring 3 cm. Inskriften är djupt huggen, något varierande i runornas form, men i allmänhet tydlig, där den icke har blivit skadad. — Runornas växlande, ibland något klumpiga form tyder, menar v. Friesen, på en ovan ristare. Det kan emellertid också sammanhänga med svårigheten att inhugga tydliga skrifttecken i den grovkorniga sandstenen.

Inskrift:

botuatr k : herupr : litu : stain : pena : ef . . . up : m . . .

»Botvat ... och(?) Härröd läto (resa) denna sten efter ..., sin moder(?)»

Till läsningen: 1 **b** är osäkert format, med smala linjer. Nedre delen är rätt otydlig; bistaven utgöres av en sammanhängande linje, som vid mitten icke går in till huvudstaven. 2 **o** har formen **þ**. Huruvida 6 **t** har haft en eller två bistavar kan ej avgöras. Av 7 **r** finns endast nedre delen. Namnet 1-7 *Botvatr* (*Bothvatr*)

är sålunda fullt säkert. Därefter äro flera runor skadade, så att endast nedre delen av 4 raka stavar finns kvar före 12 **k**, som är säkert, fastän skadat upptill. R. 11–12 torde ha varit **ok**, fastän intet spår av bistavar finns bevarat i r. 11. (v. Friesen har tyckt sig kunna spåra en liten rest av nedre bistaven i ett **o**, liksom av nedersta punkten i ett föregående skiljetecken.) I så fall måste där framför stå ett mycket kort namn; då **r** är uteslutet med hänsyn till utrymmet och de bevarade resterna, bör sista runan i det korta namnet ha varit **n**, **l** eller (ett helt förstört) **s**. **fin** vore möjligt, likaså **tan**, men naturligtvis ytterst osäkert. — 14 **e** är tydligt stunget. 15 **r** och 18 **r** äro påfallande olika. Alla runor i namnet 13–18 **heruþr** äro säkra. 19 **l** är säkert (icke **r**). 20 **i** är icke stunget. Bistaven i 27 **n** är mycket lång, den når till ramlinjerna upptill och nedtill, mycket olika det följande 30 **n**. Runan är missbildad, sannolikt genom felhuggning. 29 **e** är säkert stunget, sannolikt även 32 **e**. R. 33 har t. h. en bistav ansatt så långt nere, att runan måste ha varit **f**. Därefter är ett stycke bortslaget med 6–8 runor. Av 36 **m** finns endast v. bistaven, men denna är fullt tydlig, och runan måste sålunda ha varit **m**. Där framför har då stått ett kvinnonamn, slutande på 34–35 **up**. Det har sannolikt varit ett namn på *-þiaup* : *Hallþiaup*, *Botþiaup*; se om dessa G 3.

Två söner ha låtit resa stenen till minne av sin moder. Deras namn, *Botvatr* (äldre *Bothvatr*) och *Herroþr*, äro icke kända från andra gotländska runinskrifter. En gård Botvatte finns i Ala sn.

Runornas form är av stort intresse, en blandning av kortkvistrunor och vanliga runor. Icke minst därför måste man beklaga, att inskriften är defekt. Sannolikt har den slutat med ett **mopur** : **sina**.

Redan »dvärgstenarnas» format gör det sannolikt, att de alltifrån början ha varit avsedda för kyrkogårdar. De behövde i denna omgivning icke dominera genom sin storlek eller påkalla uppmärksamheten. Kyrkan själv angav platsen för gravarna och minnet. Dessa stenar tillhöra av allt att döma ett tidigt skede av kristen tid. Såväl med avseende på deras yttre form som med hänsyn till deras dekorativa utstyrelse visa de klar anslutning till bildstenstraditionen. Den yttre kantbården har dock i regel blivit ersatt med ett inskriftsband med runor. Själva inskriften har blivit något mera väsentligt för dessa minnesstenar än i de äldre bildstenarna. De äldre »svensk-norska» runorna (på t. ex. Tjängvidestenen) ha blivit ersatta med de mera dekorativa »danska». Dvärgstenar av detta slag förekomma så gott som uteslutande på södra Gotland, från Grötlingbo upp till Levide–Stånga–Ardre: utom G 37 räknas hit G 52–53 Rone, G 57 Hemse, G 77 Levide, G 86–87 Stånga, G 92–94 Närs sn, G 111–114 Ardre. Många av dem äro tyvärr bevarade endast i fragmentariskt skick. Påfallande många äro av sandsten: utom G 37 även G 57, 86, 94, 111–114.

38. Grötlingbo kyrka.

Litteratur: P. A. Säve, *Reseberättelse* 1864 (ATA), s. 185, 186; C. Säve, *Brev till P. A. Säve* den 11/9 1864 (hs R 623: 5 s. 633); O. v. Friesen, *Anteckningar* 1923 (UUB).

Avbildning: P. A. Säve, teckning (a. a. s. 185, 186).

Runristningar i kalkputsen i olika delar av kyrkan och teckningar med rödkrita på norra muren i tornkammaren och på sydvästra pelaren. Numera överkalkade och försvunna.

Följande har upptecknats av P. A. Säve:

a) »Run-ritning i kalkrappningen invändigt å södra muren af tornkammaren; flera skepp m. m. förekomma — figuren är 6 tum hög —, men det mesta är troligtvis förstördt. — De märklige staföfningarne, *fuiatoie* (liksom i Bunge) finnas också här. — Men hvad mycket öfrigt af streck, figurer, otydliga run-drag m. m. här finnes, kan ej med någon säkerhet vidare utforskas.» Se fig. 36.

kesus : nafi alhlum : krisnum : sialum :

amen [upp- och nedvänt:] **fupokh --** **gesus · nafi : h ...**

... otars : sial ...